

mu trdica, ne pa trdavica. Ubežavica ni prav, ker je iz dovršnika. Žarkovitica bi bil edini zgled za ime bolezni na -itica. Pomenska plat ni dobro izražena z dimavico, slonavico, capavico, cunjavico, kapljičavico, saj ne gre za bolezen, ki je zanje značilna množica dima, slonov, cap, cunj in kapljic; brijavica bi bila bolezen človeka, da se hoče kar naprej briti.

Ostalim imenom za bolezni, ki jih omenja ali predlaga avtor, jezikoslovec ne more ugovarjati; vendar o njih ne odločuje on, marveč raba. Če bodo zdravniki vobče sprejeli to ali ono besedo, bo obveljala, pa četudi ni posebno dobro narejena; nasprotno pa je najpravišnje in najlepše ustvarjena beseda samo dim, če je ne uveljavi raba.

A. B.

SLOVNIŠKE IN PRAVOPISNE DROBTINE

O pomenu nekaterih pridevnikov

Temperatura je visoka. Ali je ta stavek pravilen? Da bo odgovor dovolj jasen, moram seči nekoliko bolj na široko in spregovoriti nekaj besed o pridevnikih, s katerimi označujemo manjšo ali večjo mero posameznih naravnih pojavov, občutkov, čustev i. pd. To je potrebno tudi zato, ker naletimo zelo pogosto na napake, ki jih je zakrivil vpliv tujih jezikov in se često ponavljajo v pogovornem jeziku mestnih ljudi. Kažipot naj mi bo pri tem nepokvarjeni ljudski govor, ki je povečini ohranil slovenski način izražanja.

Vzemimo najprej take pojave, kot so mráz, vročina, soparica, veter ali pa bolezen, stiska in temu podobno! Če se mráz stopnjuje, da postane neprijeten, pravimo, da je pritisnil hud mráz. V tem smislu govorimo tudi o hudi zimi. Tudi nevihta je huda. Sploh govorimo o vsem, kar nas hudo prizadene, da je hudo. Tudi časi so lahko hudi, ne težki, kot pogosto slišimo. Hud udarec me je zadel, ne težak. Bolezen je huda, ne težka. Vojak je lahko hudo ranjen. Napačno je govoriti o težkih ranjenih, saj ne mislimo na njih telesno težo, temveč le o hudo ranjenih. Tudi o nesreči, skrbi, krivici, kazni ne govorimo, da so težke ali morda velike, temveč da so hude: Huda nesreča ga je zadela. Bil je v hudih skrbeh. Trpi hudo krivico. Obsodili so ga na hudo kazen. Govorimo tudi o hudi strmini, o hudem klancu, ker sta neprijetna za hojo in vožnjo.

O pogostni rabi tega pridevnika pričajo tudi neštete zloženke, kakor n. pr. hudogled, hudogleden, hudoleten, hudoletnica, hudomušnik, hudouren, hudournik, hudozimci z istim pomenom kot sredozimci. Tudi številna krajevna imena potrjujejo to: Hudajužna, Huda luknja, Huda polica, Hude Ravne, Hudi kot, Hudi log, Hudi turn, Hudo pri Novem mestu, Hudo pri Višnji gori.

Isto velja tudi za prislov hudo: hudo mi je; hudo me je prizadelo; hudo se je vrezal, vsekaj, ranil; hudo so ga pretepli; hudo je zbolel, ne: težko je zbolel; hudo je prizadet; hudo poškodovan itd.

Zelo pogosto se napačno rabi pridevnik visok. V ljudskem jeziku je gora visoka. Človek je po telesu le velik. Visok človek je toliko kot ošaben, prevzetan in nedostopen človek. Tako govorimo o visoki vodi,

medtem ko pozna ljudski jezik le veliko vodo. Visok sneg je gotovo manj ljudsko, zato manj pravilno kot debel sneg, saj govorimo celo o debeli zimi, kadar je sneg debel. Še nekaj takih napačnih zvez: žanje visoke dobičke, prav: velike, tudi mastne dobičke; knjiga je izšla v visoki nakladi, prav: v veliki nakladi; o tebi imajo ljudje visoko mnenje, prav: dobro mnenje, še bolje: o tebi ljudje dobro mislijo, te cenijo; visoka zavednost, prav: velika, močna, odločna zavednost; visoka pripravljenost, prav: velika, resna, dobra, vestna pripravljenost.

Kaj zdaj z našim stavkom? Temperatura je visoka? Tu se ne moremo več nasloniti na ljudski govor. Temperatura ni ljudski izraz, temveč spada v strokovno izrazoslovje. Kadar govorimo o temperaturi, imamo v mislih določeno število stopinj na toplomeru. Stebriček živega srebra v termometru je lahko višji ali nižji. Zato je čisto naravno, da govorimo o visoki temperaturi. Tako rabimo pridevnik visok na osnovi podobne predstave povsod tam, kjer izražamo kako lastnost po stopinji na merski lestvici. Govorimo na primer o visokem krvnem tlaku, o visoki električni napetosti; kjer pa manjka taka predstava, tam govorimo o težkem tlaku in težki napetosti. Če se n. pr. v družbi sporečejo, nastane težka napetost, ne visoka napetost.

Poglejmo še, kako izražamo to z glagolom? O vodi pravimo, da je narasla. To je popolnoma v skladu z ljudskim izrazom »velika voda«. O bolezni pravimo, da se je poslabšala ali pogoršala. In temperatura, krvni tlak, električna napetost? Svetovali bi uporabljati izraze: temperatura narašča, krvni tlak, električna napetost narašča, čeprav ne moremo reči, da je n. pr. stavek: temperatura se je dvignila ali celo poskočila nepravilen, ko dopuščamo, da je temperatura visoka, da je tlak visok itd.

Ioan Tominec

Konjska sila ali konjska moč

Izraz »konjska sila« v pomenu, v kakršnem ga rabimo v fiziki, tehniki in tudi v vsakdanjem življenju in ki ga pozna v tem pomenu tudi »Slovenski pravopis«, je dvomljive vrednosti. Ali ni boljši v tem pomenu izraz »konjska moč«?

Najprej, kaj pomeni beseda »sila«? V kakšnem pomenu jo rabi ljudski govor? Naj navedem nekaj primerov iz vsakdanje rabe: Po vsej sili je hotel denarja od mene. To misel bi lahko izrazili tudi takole: prisiliti me je hotel, da bi mu dal denarja. S silo pri njem nič ne opraviš; to pomeni: če ga siliš, če nanj pritiskaš, nič ne opraviš. Nadaljnji primer: Kar pojé, pojé po sili, t. j. mora se prisiliti. Kar poskušajte zamenjati v teh stavkih samostalniki »sila« s samostalnikom »moč«, pa boste takoj videli, da ne gre. Beseda ima sicer tudi drugačen pomen, vendar pa v nepokvarjeni ljudski govorici ni nikdar isto kot »moč«. Pogosto je na primer isto, kar »stiska«. Zopet nekaj znanih primerov: Sila kola lomi, pravi ljudski pregovor. V največji sili bo tudi to dobro, to je: v stiski, v pomanjkanju bo tudi to dobro. Ima dosti, mu ni sila delati, tako pravi kmečki človek o svojem bogatem sosedu. Znani so vam dalje izrazi: bo že za silo, t. j. če ne bo boljšega. Res je, da nahajamo izraz »sila« v po-

menu »moč« v naši strokovni književnosti. Tako ga lahko berete v Cigaletovi »Znanstveni terminologiji«, dalje v raznih učbenikih fizike. To pa, kakor smo videli, nima osnove v ljudskem govoru. SP je sicer sprejel izraz »konjska sila« v svoj slovar, a ga kljub temu ne priporočam in dajem prednost izrazu »konjska moč«, to tem rajši, ko je znano, da naj-novejša slovenska znanstvena literatura govori le še o konjski moči in ne več o konjski sili.

Naj podkrepim ta izvajanja še s pridevnikoma, narejenima iz samostalnikov »moč« in »sila«! Močan — to dobro čutite — je nekaj drugega kot »silen«. Lévtik je zapisal o Martinu Krpanu, da je bil močan in silen človek. Nikar ne mislite, da je Levstik v tej klasični povesti, v kateri je vsak stavek kot izklesan, zagrešil stilistično napako, tako imenovano tautologijo, to se pravi, da je z dvema besedama, postavljenima drugo za drugo, povedal isto! Ne, Krpan je bil močan, svojo kobilico in tovor z njo je prenesel v stran; to mu je bilo kakor komu drugemu stol prestaviti. Bil pa je Krpan tudi silen in je to tudi z dejanji pokazal.

Ivan Tominec

Dolgi in kratki nedoločnik

Zdi se mi čisto prav — tako mi je dejal prijatelj A. M. — da naš knjižni jezik ne dopušča redukcije samoglasnikov. Zato bi rad vedel, kaj mislite o pesmi Mateja Bora v »Naših razgledih« decembra 1954:

Če bi kratki nedoločnik
si dovolil, o moj bog!
bi pobol me naš mogočnik
ko razjarjen kozorog!
Bit' al ne bit' vprašuje se poet,
ki mora verze meriti, ne merit,
pa se ne zna s tem, da je v jezik ujet,
žal ne pomiriti in ne pomirit.

Kratki nedoločnik, kakor pravijo, ni nastal iz dolgega, ne sodi torej v poglavje o vokalni redukciji. A Boru ne gre za to. Hoče se mu pač krajših oblik, ker so mu domače in lažje. To se vidi iz tehle vrstic:

Kmet govori počas, k počas živi,
mi' pa, ki živimo vendar mal hitrej,
naj bi govorl clo še počasnej?
Jezikoslovci, ne! Nam se mudi.

Prijatelju sem odgovoril nekako takole:

V teh pesnikovih besedah ne maram videti več kot voljo ustvarja-jočega pesnika in sploh književnika, ki ne dopušča, da bi mu kdo kratil pravico, oblikovati in razvijati knjižni jezik. Te pravice mu nihče vzeti ne more. Seveda tudi jezikoslovec ne. Jezikoslovje je zgodovinska zna-nost. Med drugim raziskuje tudi zgodovino knjižnega jezika vse do današnjega stanja. S tem stanjem pa razvoj knjižnega jezika še ni kon-

čan, življenje teče dalje. Normativna slovnica slovenskega knjižnega jezika na današnji stopnji razvoja ali pravopisni slovar in podobna praktična pomagala — vse to v bistvu ni nič drugega kot nadrobna ugotovitev današnje razvojne faze v zgodovini knjižne slovenščine, neprisiljena in vse prej kot samovoljna uzakonitev obstoječih oblik.

O oblikah, ki ne ustrezajo dosedanjemu razvoju knjižnega jezika ali pa so proti pravilom slovenskega jezika, pravimo, da so nepravilne. Kratki nedoločnik na primer ni proti pravilom slovenskega jezika. Na Krasu, Notranjskem, Dolenjskem, na južnem Štajerskem poznajo v glavnem kratki nedoločnik brez *i*, na Gorenjskem, Koroškem, na vzhodnem Štajerskem pa dolgi nedoločnik z *i*. V knjižnem jeziku je danes v rabi dolgi nedoločnik. Če bi bil Slov. pravopis sprejel v svoj slovar kratki nedoločnik, bi mu lahko očitali samovoljnost in potvorbo knjižne slovenščine, kakršno pišemo danes. Kakšna bo nadaljnja usoda obeh nedoločnikov v knjižnem jeziku, bodo odločili pišoči ustvarjalci. Sicer pa za marsikatero pisanje res drži, kar pravi Bor:

Naš jezik ni za rabo naših dni,
med njim in ljudstvom je še vedno zid.

Ivan Tominec

Ali govorimo slovensko ali po slovensko

Nedavno sva govorila s prijateljem o jezikovnih stvareh. Omenil sem mu, da govore v mojem rojstnem kraju pri mnogih hišah »po mačje«. Prijatelj me je debelo pogledal, ker ni razumel, kako to mislim. Zato sem mu pojasnil, da je govorjenje po mačje to, če rabimo namesto moških in ženskih oblik oblike srednjega spola, n. pr.: še jesti se ni naučilo (o moški ali ženski osebi); tako je bilo pijano, da ni moglo na nogah stati. V splošnem pa govore po Slovenskem po slovensko, ponekod tudi slovenski, včasih so govorili tudi po kranjsko. Po različnih krajih govore različno: na Dolenjskem po dolenjsko, na Štajerskem po štajersko itd. Zato je tudi za knjižni jezik pravilno, kot predpisuje Slov. pravopis: govorimo po slovensko ali govorimo slovenski.

Ivan Tominec

O v in n v slovenski knjižni izreki

Trditve, ki so jih zapisali naši jezikoslovci in slovničarji o izgovoru pisanega znamenja v v slovenski zborni izreki, si niti v treh povojnih priročnikih (Pravorečje 1946, Slovenska slovnica 1947, SP 1950) niso povsem edine. Glavni vzrok je morda v tem, da so eni predpisovali, drugi ugotavljali njegovo izreko v »olikanem« knjižnem dialektu ali pa povezovali opisno in normativno gledanje na vprašanje. Kdor je imel količ-kaj opraviti s študijem in poukom slovenskega jezika, ve, kako težavno je izvajanje stroge pravorečne diktature. Predpisovalec pravorečnih norm mora do dna poznati zgodovinski razvoj slovenskega jezika v vseh njegovih vejah, a ne sme paberkovati drobtin iz preteklosti in dialektov,

temveč mora s tankim ušesom prisluhniti sedanosti, zabeležiti tiste v danem času prevladujoče govorne težnje, ki jezikovno vse Slovence družijo, in predlagati take osrednje najlaže dosegljive norme, ki zajemajo čim globlje duha vsega slovenskega jezika. Pravopisec ima pred seboj razgrnjeno vso natiskano zgodovino od protestantskih piscev do danes, za pravorečje pa se zgodovina šele piše na magnetofonske trakove in plošče.

Toda kdo in kje govori zborna slovensko? Vsa žarišča, radio, gledališče in druga, ki jih našteva M. Rupel v uvodu Pravorečja 1946, so bolj kone uradne inštitucije, kjer so posamezniki izpiljeni po veljavnih pravorečnih predpisih do skrajnih »rafines«; ko pa se umaknejo iz »službe«, se brž otresejo zborne izreke (kdor si jo je prisvojil) kot uradnega ali šolskega ozračja in obraza ter zdrsejo v pogovorni jezik, če hočejo v življenje potopljeni še govoriti normalno (dve normi!). Plast slovenskega zbornega govora se je v zadnjih desetletjih ob razvoju gospodarskih, političnih in kulturnih središč hitro okrepila, prejema pa še vedno veliko iz dinamičnega pogovornega jezika in dialektov, tako da mu je zagotovljen organski razvoj in da se slovničar ne bo znašel v začaranem krogu, da bi opisoval to, kar je prej normiral, in normiral na rezultatih takega opisa.

K razmišljanju o izgovoru v : u me je spodbudil napovedovalec Radia Ljubljane, ki dosledno z ustnično-zobnim, izrazito intenzivnim v vztrajno razpravlja, ugotavlja, prijavlja, ponavlja, postavlja, zabavlja, pripoveduje pravljice, govori o mravljah, čestita Pavli in Pavletu, želi zdravja in dolgega življenja. Drugi napovedovalci se mu nekako ne morejo v taki izreki pridružiti, čeprav se nekateri k temu silijo. Tak izgovor je domač samo vzhodnim slovenskim narečjem in še kakemu obrobnemu govoru ob srbohrv. jezikovni meji, seveda z lokalno barvano tonično in glasovno modulacijo okolice v fonetični enoti in stavku. V tej potezi se ti govori ujemajo s sosednjimi hrvatskimi; med slovensko in srbohrv. fonetiko pa je prav v tem nasprotju u : v občutna razlika. (Srb ali Hrvat, ki se je sicer dobro naučil slovenščine, brez posebne pažnje ne bo odpravil svojega v (Pavle), obratno Slovenec ne svojega u (Paule). Pri omenjenem napovedovalcu pa je ves govorni temperament drugačen od vzhodnega, njegova stavčna melodija, barva in kvaliteta vokalov kažejo na zahodna slovenska narečja. Namesto harmonično-enovitega in naravnega govora bijejo v uho taki heterogeni elementi. Avtor gornjega izgovora se ni mogel naslanjati na Pravorečje ali SP, ker oba take izreke ne dovoljujeta, pač pa na Slovnico 1947, kjer so podobni primeri z ustnično-zobnim v tudi navedeni.

Vsi od Škrabca sem so si edini, da govorimo ustnično-zobni v pred vokali, čeprav danes nekako neradi izgovorimo v u, v o, kadar gre za zvezo s predlogom, n. pr. da j mi v usta, poglej mu v obraz in pd. Samo v taki poziciji in skupini r v j ga navaja tudi Ramovš za knjižno izreko v Konzonantizmu, str. 129; Breznik soglaša s Škrabcem, da izgovarjamo v tudi pred r v korenih v račati, vreme, Pravorečje razširja v še pred vsak r in l v istem zlogu, Slovnica 1947 pred vsak r in l, ne

glede na to, če je v istem zlogu ali ne, SP v istem zlogu pred r, pred l omahovanje med v in ų.

Kako se današnje stanje sklada z gornjim? In čigavo izreko naj imenujemo odločujočo? Po mojem samo izgovor takega posameznika, ki si ni zavestno prisvajal norm za zborni izreko, pa imamo kljub temu vtis, da govori ali predava v odlični, popolnoma »pravilni« slovenščini. Takih najbrž ni veliko, toda ti so pravi virtuozji jezika. Tak naravni izgovor je moral biti podlaga Ramovševi ugotovitvi izgovora v samo pred vokali. Prav do take sodbe pridemo tudi pri Škrabcu in Brezniku, če izločimo primere s tako imenovanim vokaličnim r tipa vər niti, vər sta, vər ša, vər t, vər tača, vər žem, ki pravzaprav sodijo v skupino v pred vokalom. Nekatere take besede, ki mogle ohranjati izgovor vr- tudi pod vplivom paralele, n. pr. vər žem : vreči. SP 1950 se z dopustitvijo omahovanja med v in ų pred l spet vrača k Brezniku. Na splošno, menim, prevladuje tudi v zborni izreki ų pred r in l prav tako kot pred drugimi konzonanti. Posplošenje ų pred vsemi konzonanti bi mogli brez škode za blagoglasje sprejeti v zborni izreko.

Primeri vrvjo, krvjo, postrvjo, črvje zadržujejo ustnično-zobni izgovor pod vplivom drugih sklonov, če pa nastane taka skupina v fonetični enoti, slišimo izgovor -r ų j-, n. pr. črv je, kar ujedaj se, kdor v jezi, kar v jarem z njim.

Praksa tudi ne potrjuje predpisa o enozložnosti besed kot črv, vrv, drl, sprl, vrl. Tudi najbolj disciplinirani podložniki pravo-rečja govorijo vər u, čər u, dər u, spər u, vər u, seveda samo pred pavzo.

F. Jakopin

Nekaj gorenjščine

Pred leti sem si zapisal v Gorjah nekaj besed iz vsakdanje rabe Gorenjcev. Res da je med njimi nekaj takih, ki jih pozna še katera druga pokrajina, ki jih je zapisal že Pleteršnik ali so jih uporabili pisatelji Gorenjci (Valjavec, Finžgar, Jalen), vendar mislim, da ne bodo brez mika za bralca. Seveda sem jih presadil v knjižno obliko, narečno pa sem dal v oklepaj, če se mi je zdelo potrebno. Razlaga je dodana za dvopičjem.

B a š k a : butara suhljadi — b a š k a t i : delati butare — b r i n i c a (brinca) : smrečica — č e r h : storž — d r v n i c a : drvarnica — f l a n č n i k (hvančnik) : vrtilček za pridelovanje sadik — f r č a : prostor pod napuščem — g l i s t e : tramičje nad ognjiščem — i s t j e : žrelo pri peči — i z l e t a v n i k : brada pri panju — j e d o v e c : veter, ugoden za sušenje ajde v stogovih — j a k o b č k i : o sv. Jakobu zrela jabolka — k i m p e ž : gare — k l j u č a v n i c e : narcise — k u r j i c a : teloh — l j u b e n s k a skleda : lončena skleda z Ljubnega — m e r j e v e c : geometer — m e ž e k : gorski medved — m o s t n i c a : deska na mostu — m r k a č : oven — n o v i n č e k : nov sneg (če ga je malo) — p e č n i c a : modelček pri krušni peči, kamor se rada hodi gret muca — p e h t r a (pehta) baba : grda gorska čarovnica — p e š t a : majhna pojedina za sorodnike prvo nedeljo po svatbi — p e t r e , p e t e r : oder na skednju — p e v c a r : cepič

— *pirša* : pirhasta krava — *plevnik* : plevnica — *prepasti* : vse leto je brez nesreče čredo prepasel — *prhá vica* : prhek sneg — *pustuh* (pstuh) : sitnež — *prstén* : siten — *rtíče* : prednji del kratkih gorskih sani — *samótežnice* : sani, ki jih vlečejo samótež — *sani-nec* — sneg, po katerem sani gladko drčé — *skok* : zadnji del gorskih sani — *srdá* : leha, ogon — *sekanci* : žebliji pri kvedrih — *selišče* : stavbena parcela — *stan*, *stanovi* : gorski senik, lesenjača za kosce — *stagne* : ograjeno stekališče za živino — *strinič* (strnič) : bratranec po materini strani — *sušniki* : suhi smrekovi vrhovi za letve pri plotu — *škrvanta* : ostro, od dežja sprano kamenje v gorah — *tročina* : raven kraj, travnik — *trkelj* : odžagan drevesni štor — *vodir* : fant, ki donaša koscem vodo — *vsesvetnica* : krizantema — *zágata* : prostor, kamor odlagajo nepotrebne reči — *zágatno vreme* : soparno — *zaplečnik* : nepovabljen gost na svatbi — *záseka* (zaska) : se-sekljana, a ne topljena slanina — *zaverilo* (zaveriv) : zavora pri saneh — *zvončar* : izdelovalec zvoncev (na Višelnici pri Gorjah) — *žlémperga* (iz nem. slegebrücke) : vrata v podu za v klet.

Ivan Dodić

Drobec iz praktične fonetike: skupina -tl-

Besed, ki bi se začele s konzonantsko skupino cl, nl, rl, slovenski jezik nima, fl imajo samo tujke. Dl ima vsega sedem gesel. Zveza tl v začetku nesestavljene besede pa povzroča zanimivo posebnost: ob izgovoru namreč zračni tok ne uhaja enakomerno na obeh straneh spredaj znižane in zožene jezikove ploskve, temveč z leve komaj zaznavno, na desni pa nastane eksplozija tik ob notranji strani lica, ki ga pritisk poččegeta, potrese in lahko povzroči sunkovit poševen izmeček sline. Pojav je najbolj izrazit pred e in i, torej v dvignjeni legi jezika, manj pred ostalimi vokali. Zlasti v enozložnicah (tlè, tli) je tak izgovor značilen.

Ali je pojav individualen ali splošen? Izrazit morda samo pri Štaterju, ki se muči s kranjskim »tlè« (iz »tule«), saj svojega »na tléh« ne izgovarja tako? Zanimivi bi bili posnetki z aparati.

Skupina tl v začetku besede vsekakor ni lahko izgovorljiva in je redka v slovenščini, podobno kot tn: SP pozna komaj šest gesel. Bolj pogostna je skupina v sredini besede ali v zloženkah v nenaglašenih pozicijah po izpadu polglasnika.

Dokaz težke izgovorljivosti so spremembe: skupine tl, dl, tn, dn se olajšujejo v kl, gl, kn, gn, prim. narečno *klačiti*, *na kleh*.

Za ta pojav se zdi Ramovšu (Konz., 207) diferenciacija verjetnejša ko asimilacija. Ramovš ne dela razlike med izgovorom skupine v začetku in sredi besede.

Skupina tl je fonetsko zanimiva in zahteva posebno tehniko govora. Poudarek na prejšnjem zlogu izgovor tl sredi besede znatno olajša (metla).

L. Stan.

Opomba uredništva. Ta pojav disimilacije je sicer že dobro znan, ne pa način izgovora pri skupini tl, kakor ga je opisal avtor. Zanimivo bi bilo ugotoviti, kod in kako je razširjen.

»Ali bi ne bilo prav,« me je vprašal prijatelj, »če bi bil Slov. pravopis dodal besedi ‚neumrjoč‘ križec?«

Skoraj da je tako. Neumrjoč je nekakšen deležnik sedanjega časa h glagolu umreti. Oblika umrjoč ali umroč pa je nemogoča, ker k »umreti«, ki je dovršen glagol, ne moremo tvoriti deležnika sedanjega časa, pač pa le k mreti, mrem ali mrjem: mroč ali mrjoč. Mogli bi kvečjemu reči nemrjoč, kar pa ni v rabi. Neumrjoč bi mogli primerjati s pridevnikom nemogoč, ki sestoji prav tako iz nikalnice ne in pridevnika mogoč, ki je po svojem nastanku deležnik glagola moči. Praktično slovnico pravilo pravi, da delamo deležnike sedanjega časa tako, da dodamo krajši obliki tretje osebe množine obrazilo -č. Danes se glasi ta h glagolu moči »morejo«, некоč so govorili »mogo« in naši stari pisatelji so tudi tako pisali. V poeziji je še danes oblika »mogo« tu pa tam v rabi. Glagol moči pa je nedovršnik, zato sta obliki mogoč in nemogoč pravilni. Nasprotno je »neumrjoč« iz dovršnega glagola, potemtakem umetna tvorba. Recimo zato rajši: neumrljiv!

Ivan Tominec

Klopca ali klopica

Ali ni klopca narečno? Na to vprašanje moramo odgovoriti, da klopca nikakor ni narečna oblika, temveč, kot homo videli, celo pravilnejša od oblike klopica. Slovenski pravopis te zadnje oblike sploh nima.

Ločiti moramo priponi -ica z i in -ca brez i. To sta manjšalni priponi za samostalnike ženskega spola. Prvotno je veljalo in velja še danes z nekaterimi izjemami pravilo: -ica je manjšalna pripona za ženske samostalnike na -a, -ca pa za ženske samostalnike na soglasnik. Nekaj primerov: hiša, majhna hiša je hišica, enako noga — nožica, veja — vejica, žaba — žabica. Iz samostalnikoy na soglasnik pa imamo izvedenke na -ca: kad — kadca, prvotno tudi samo brv — brvca, klop — klopca, peč — pečca itd.

Vemo pa, da v živem jeziku ni stalnosti, da delujejo tu kot izpreminjevalni faktorji poleg čisto glasoslovnih zakonov tudi psihološki činitelji, predvsem analogija. V naših primerih je n. pr. pripona -ica jela izpodrivati pripono -ca. Poleg vrvca imamo tudi že vrvica, poleg pečca tudi pečica. Majhna vas je celo samo vasica. Tako bomo rekli, da sta obe obliki, klopca in klopica, pravilni.

Ko že govorimo o manjšalnih priponah, naj opozorimo še na tako pomensko razločevanje, kot ga imamo med glávica in glavica. Glávica je majhna glava v pravem pomenu besede: ima dobro glávico. Glavica pa je rastlinski plod. Govorimo n. pr. o lanenih glavicah. Lanene glavice phemo, da dobimo laneno seme.

Ivan Tominec